

חג חנוכה והשלום

היהדות אינה רק פילוסופיה אלא גם אורח חיים מעשיים. מסיבה זאת חז"ל נדרשו רבות לפסוק הלכות מעשיות כדי להדריך אותנו ביום יום. לעיתים, הם קבעו סדרי עדיפות וקדימויות כשנדרשו לפסוק במצבים של דילמה בין שתי מצוות או שני ערכים מתנגשים. פסיקות אלו כמו "פיקוח נפש דוחה שבת" (מסכת יומא דף פה עמוד א) חושפות בפנינו עולם ערכי הלכתי מורכב, חי ודינמי. ביחידה שלנו אנו נעסוק בדילמה הלכתית משמעותית: נרות שבת או נרות חנוכה – מה קודם למה? גם כאן נגלה עולם ומלואו וניחשף למרכזיות השלום לרבדיה ביהדות. על ידי התמודדות ערכית זו נתעמק בענין השבת, בענין השלום, ונחשוף עוד פן של חג החנוכה. במהלך יחידה זו נידרש פעמים מספר לחזור ולזכור מקורות ורעיונות שכבר למדנו – זו טבעה של תכנית ספירלית!

המקור הראשון שאנחנו נפגוש מביא את הסעיפים של הלכות חנוכה של הרמב"ם המסיימים את כל הלכות חנוכה:

" (יב) מצות נר חנוכה וצריך אדם להיזהר בה, כדי להודיע הנס, ולהוסיף בשבח האל והודיה לו, על הניסים שעשה, אפילו אין לו מה יאכל אלא מן הצדקה - שואל, או מוכר כסותו; ולקח שמן ונרות ומדליק....

(יד) היה לפניו נר ביתו ונר חנוכה, או נר ביתו וקידוש היום - נר ביתו קודם, משום שלום ביתו... גדול השלום, שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם, שנאמר "דרכיה, דרכי נועם; וכל נתיבותיה, שלום (משלי ג, יז) "

(רמב"ם משנה תורה הלכות חנוכה פרק ד הלכות יב, יד)

במילים אלו מסתיימות הלכות חנוכה של הרמב"ם.

היינו רוצים להקשות שלוש שאלות על שני הסעיפים האלו:

1. מה שייך ענין השלום להלכות חנוכה? ואם אכן קיים קשר, למה הרמב"ם בחר בהלכות חנוכה להסביר את חשיבות נושא השלום בכל היהדות?
2. אפשר להבין שהמצוות שבין אדם לחברו באות להשכין שלום בין בני אדם אבל איך המצוות בין אדם למקום קשורות לנושא השלום?
3. בסעיף יב הרמב"ם בא להזכיר את חשיבות מצות הדלקת נרות חנוכה בגלל פרסום הנס. אז אם הן כל כך חשובות למה נרות שבת חשובות יותר?

נשתדל לענות על השאלות הללו.

1. מה שייך ענין השלום להלכות חנוכה? ואם אכן קיים קשר, למה הרמב"ם בחר בהלכות חנוכה להסביר את חשיבות נושא השלום בכל היהדות?

כדי שנבין את הענין הזה עלינו לקרוא את הסעיפים הראשונים של הלכות חנוכה:

"בבית שני כשמלכי יון גזרו גזרות על ישראל ובטלו דתם ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצוות ופשטו ידם בממונם ובבנותיהם ונכנסו להיכל פרצו בו פרצות וטמאו הטהרות וצר להם לישראל מאוד מפניהם ולחצום לחץ גדול עד שריחם עליהם א-להי אבותינו והושיעם מידם והצילם וגברו בני חשמונאי הכהנים הגדולים והרגום והושיעו ישראל מידם..."

(רמב"ם משנה תורה הלכות חנוכה פרק ג הלכה א)

הלכות חנוכה פותחות במלחמה. ועל-כן ביקש הרמב"ם לחתום דבריו בשלום, ובמקומו של השלום ביהדות. חשוב מאוד להראות כי השלום הוא מעל לכל ושאין התורה מעודדת למלחמה. ואם כבר עוסקים בשלום הרמב"ם רצה לנצל את ההזדמנות להראות את מרכזיות השלום ביהדות.